

Dragi učenci,

v prejšnjem tednu ste preverili svoje znanje. Učenci, ki ste preverjanje opravili, ste že dobili povratno informacijo, o tem, kako ste bili uspešni. Ostali preverjanje oddajte čim prej.

Na podoben način bo potekalo ocenjevanje znanja.

Navodila za ocenjevanje znanja boste dobili na začetku 10. tedna.

V tem tednu boste ponavljali in utrjevali znanje in se tako pripravili na ocenjevanje.

Zdaj pa veselo na delo!

Naloga 1:

Ponovi učno snov ČLOVEK IN DELO in nadaljuj z zapisom v zvezek.

Naloga 2:

Pridi na **uro preko ZOOMA ki bo v četrtek, 21.5.2020, v popoldanskem času** (vabilo boste prejeli po e-pošti).

Pregledali bomo učne vsebine in se pogovorili o ocenjevanju znanja.

Do srečanja uredi zvezek/nalepi liste, naredi vse domače naloge.

Naloga 3:

Izdelan miselni vzorec in dopolnjeno skico pošlji učiteljici do petka, 22.5. 2020

Če imaš vprašanje ali potrebuješ pomoč,
piši na naslov tatjana.lekan@guest.arnes.si.

Želim ti uspešen teden!

učiteljica Tatjana Lekan

Zapiši v zvezek (ne pišemo novega naslova)/ali nalepi (DSP)

Posameznik ima pravico do lastnine.

Poznamo 3 vrste lastnine:

- JAVNA LASTNINA,
- ZASEBNA LASTNINA,
- INTELEKTUALNA LASTNINA.

JAVNA LASTNINA	ZASEBNA LASTNINA	INTELEKTUALNA LASTNINA
<p>To, kar je pomembno za celotno skupnost . Lastnik je država, občina.</p> <p><i>Zakaj pitna voda ni privatna/zasebna lastnina?</i></p> <hr/> <hr/> <p>Primer:</p> <ul style="list-style-type: none">○ PITNA VODA○ GASILSKI DOM○ ŠOLSKA ZGRADBA○ IGRIŠČE <p>Naštej še 3 primere javne lastnine:</p> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>Lastnina, s katero lahko razpolaga le njen zakoniti lastnik (to pomeni, da jo uporablja, prodaja, podari, ...).</p> <p>Primeri:</p> <ul style="list-style-type: none">○ HIŠA○ STANOVANJE○ AVTODOM○ VRT○ TRAKTOR <p>Naštej še 3 primere zasebne lastnine:</p> <hr/> <hr/> <hr/>	<p><i>intelekt</i> = um, razum</p> <p>To so stvaritve in rezultati, ki jih človek ustvari z razumom in razmišljanjem.</p> <p>Nastanejo na industrijskem, znanstvenem, literarnem, umetniškem in izumiteljskem področju.</p> <p>Primeri:</p> <ul style="list-style-type: none">○ IZUM STROJA○ KNJIGA○ PESEM○ SLIKA○ ARHITEKTURNI PROJEKT○ ZNAMKA <i>AUDI</i> <p>V Sloveniji imamo urad, ki ščiti intelektualno lastnino (avtorske pravice).</p> <p>URAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA <i>intelektualna</i> LASTNINO</p>

Napiši vprašanje: **Kje država dobi denar, da lahko skrbi za skupnost?**

Poznaš odgovor? Več o tem boš izvedel, če prebereš spodnje besedilo.

Če je posameznik zaposlen in dobi plačo, mora od svoje plače in drugih dohodkov plačati državi davek, ki se imenuje **dohodnina**.

Del svojega dobička oz. zaslužka plačujejo državi tudi podjetja (pravne osebe).

Država vsako leto izdelal **finančni načrt – državni proračun**, v katerem predvidi, koliko **prihodkov** in koliko **izdatkov** bo imela.

Državni proračun **sprejmejo poslanci**. Z državnim proračunom država načrtuje, koliko denarja bo porabila za delovanje bolnišnic, kulturnih ustanov, bolnišnic, vojske, policije, za brezposelne.

Na podlagi prebranega besedila oblikuj miselni vzorec s temi ključnimi besedami:

posameznik

podjetja

država

finančni načrt (državni proračun)

prihodki

izdatki

poslanci

Za lažje razumevanje si poglej posnetek in dopolni miselni vzorec:

INFODROM: PRORAČUN: <https://www.youtube.com/watch?v=T8nXZhxHPas>

Odgovori na vprašanja (ustno):

- Za kaj država potrebuje denar? (izdatki)
- Od kod država dobi denar? (prihodki)
- Kako se sprejme proračun?

Preberi:

Država financira:

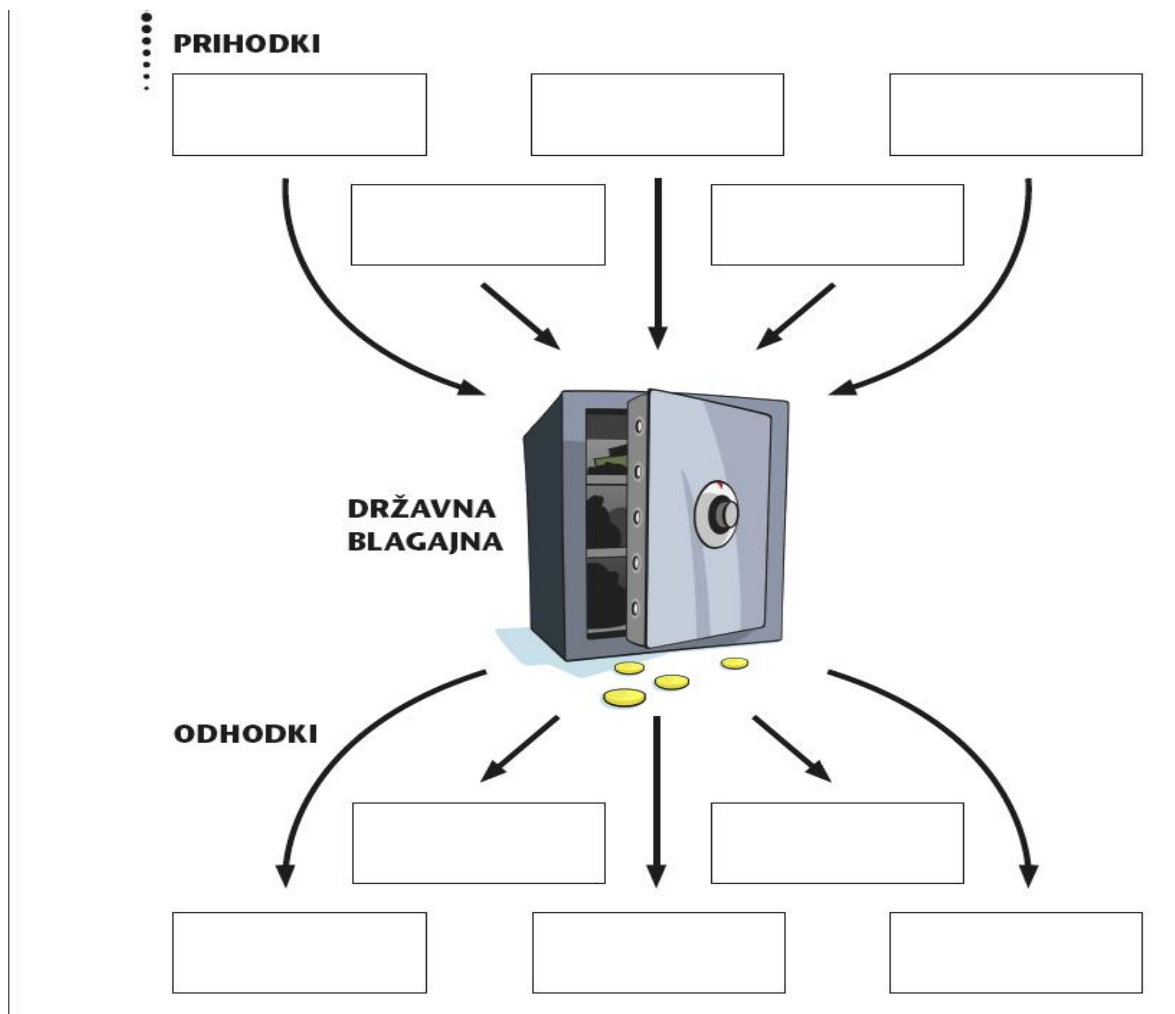
- socialno zaščito,
- zdravstvo,
- izobraževanje,
- kmetijstvo, transport, trgovino,
- javni red in varnost,
- rekreacijo,
- kulturo in religijo,
- okolje in prostor,
- obrambo in
- druge javne storitve.

Za vse to država potrebuje denar. Denar dobi z različnimi davki in carinami. Lahko pa ima tudi druge prihodke, kot so denarne kazni, udeležba na dobičku javnih podjetij, donacije, prihodki od obresti ...

Nariši spodnjo skico in jo dopolni na podlagi prebranega:

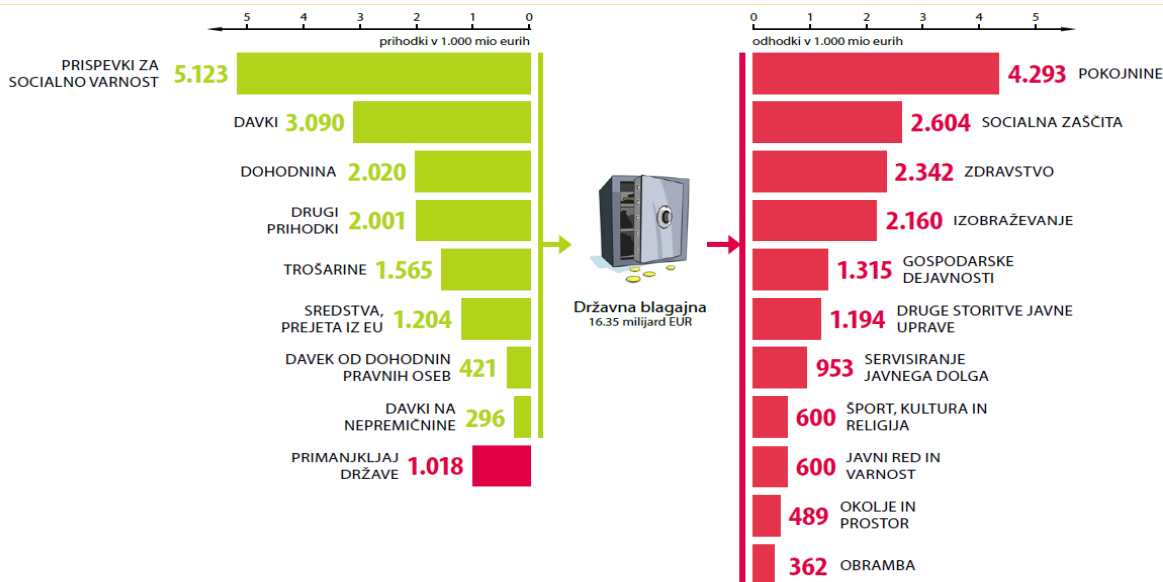
PRIHODKI: kje država dobi denar

ODHODKI: za kaj potrebuje denar

Na naslednji strani si poglej si primer proračuna iz leta 2014. Če imaš možnost, ga sprintaj in nalepi v zvezek.

DRŽAVNI PRORAČUN

DOHODNINA: je davek, ki ga plačuje vsak posameznik od plače. Osebe z višjimi dohodki (plačo) plačujejo višji davek, osebe z nižjimi dohodki pa nižji davek ali pa davka sploh ne plačujejo.

DRUGI PRIHODKI: denarne kazni, prihodki od prodaje javnega premoženja

TROŠARINE: davki, ki jih podjetja plačujejo od prodaje alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov, bencina, nafte, električne energije (torej, če prodajo več teh izdelkov, država dobi več denarja)

SREDSTVA PREJETA IZ EU: Slovenija prejema denarno pomoč od Evropske unije

DAVEK OD DOHODNIN PRAVNIH OSEB (pravna oseba – podjetja): davek, ki ga plačajo podjetja

DAVKI NA NEPREMIČNINE: davek na dediščino, davek od prodaje hiše, stanovanja, zemljišča

POKOJNINE: največ javnih sredstev je namenjenih za izplačilo pokojnin

SOCIALNA ZAŠČITA: socialna pomoč ogroženim družinam, brezposelnim, bolnim, invalidom

ZDRAVSTVO: država porabi denar za zdravljenje bolnih, nakup zdravil in medicinske opreme

IZOBRAŽEVANJE: šolske zgradbe, plačilo dela delavcem v šoli,

GOSPODARSKE DEJAVNOSTI: pomoč gospodarstvu - subvencije (v kmetijstvu, gozdarstvu).

DRUGE STORITVE JAVNE UPRAVE: delovanje državnega zbora, ministrstev, uradov, upravnih enot

SERVISIRANJE JAVNEGA DOLGA: država vrača kredite

JAVNI RED IN MIR: denar se porabi za delo policije, sodišč, gasilcev, zaporov

OKOLJE IN PROSTOR: javna razsvetljava, varstvo okolja, oskrba s pitno vodo, ravnanje z odpadki in odpadno vodo.

OBRAMBA: denar za vojsko, nabavo vojaške opreme

Odgovori na vprašanja (ustno):

- Kaj je trošarina?
- Za katero področje država porabi največ denarja?
- Kdo mora plačati dohodnino?

Na spletni strani lahko **preveriš, kakšen je proračun naše države za leto 2020**. Proračun je tako, kot vsi zakoni, ki so sprejeti v državnem zboru, objavljen v Uradnem listu RS (v tiskani in elektronski obliki).

<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2019-01-3302?sop=2019-01-3302>

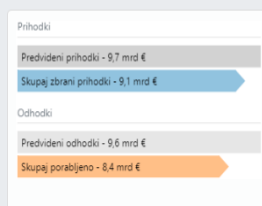
Na spletni strani povezavi <https://proracun.gov.si/> pa lahko vsak dan **spremljaš, koliko denarja je porabila država in naša občina za določeno področje**.

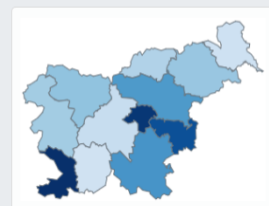
Proračun Republike Slovenije

Pred vami je interaktivni grafični prikaz podatkov, kjer lahko poglobljeno spoznate, kaj vse financiramo iz državnega proračuna in **koliko denarja država vsako leto nameni za posamezna področja**. Hkrati lahko **tekoče spremljate**, koliko denarja smo v proračunu v **letošnjem letu** že zbrali in koliko smo ga porabili. Omogočamo tudi **prikaz podrobnejših informacij o projektih**, ki jih financiramo iz proračuna.

Državni proračun je le **ena od štirih blagajn javnega financiranja** in predstavlja nekaj manj kot polovico vseh javnofinančnih odhodkov. Javnofinančna sredstva se stekajo še v **pokojninsko blagajno** (iz nje mesečno med drugim izplačujejo pokojnine in invalidnine), **zdravstveno blagajno** (ta med drugim pokriva stroške delovanja zdravstvenih domov, bolnišnic in zdravil), **občinski proračuni** pa predstavljajo prihodke in odhodke vseh 212 občin (kar občine urejajo samostojno in se nanaša samo na prebivalce posamezne občine).

IZOBRAŽEVANJE IN ŠPORT	(17,8 %)	1.631,1 mio €
POKOJNINSKO VARSTVO	(12,2 %)	1.121,5 mio €
SOCIALNA VARNOST	(11,4 %)	1.048,2 mio €
SERVISIRANJE JAVNEGA DOLGA IN UPRA...	(10,5 %)	1.001,9 mio €
PROMET IN PROMETNA INFRASTRUKTURA	(8,9 %)	833,5 mio €
OBRAMBA IN ZAŠČITA	(4,4 %)	401,9 mio €
KMETIJSTVO, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO IN...	(4,2 %)	381,7 mio €
PLAČILA V EVROPSKO UNIJO	(4,1 %)	378,5 mio €

POVZETEK ZA UČENCE DSP:

DOHODNINA: je davek, ki ga plačuje vsak posameznik od plače. Osebe z višjimi dohodki (plačo) plačujejo višji davek, osebe z nižjimi dohodki pa nižji davek ali pa davka sploh ne plačujejo.

DRUGI PRIHODKI: denarne kazni, prihodki od prodaje javnega premoženja

TROŠARINE: davki, ki jih podjetja plačujejo od prodaje alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov, bencina, nafte, električne energije (torej, če prodajo več teh izdelkov, država dobi več denarja)

SREDSTVA PREJETA IZ EU: Slovenija prejema denarno pomoč od Evropske unije

DAVEK OD DOHODNIN PRAVNIH OSEB (pravna oseba – podjetja): davek, ki ga plačajo podjetja

DAVKI NA NEPREMIČNINE: davek na dediščino, davek od prodaje hiše, stanovanja, zemljišča

POKOJNINE: največ javnih sredstev je namenjenih za izplačilo pokojnin

SOCIALNA ZAŠČITA: socialna pomoč ogroženim družinam, brezposelnim, bolnim, invalidom

ZDRAVSTVO: država porabi denar za zdravljenje bolnih, nakup zdravil in medicinske opreme

IZOBRAŽEVANJE: šolske zgradbe, plačilo delo delavcem v šoli,

GOSPODARSKE DEJAVNOSTI: pomoč gospodarstvu - subvencije (v kmetijstvu, gozdarstvu).

DRUGE STORITVE JAVNE UPRAVE: delovanje državnega zbora, ministrstev, uradov, upravnih enot

SERVISIRANJE JAVNEGA DOLGA: država vrača kredite

JAVNI RED IN MIR: denar se porabi za delo policije, sodišč, gasilcev, zaporov

OKOLJE IN PROSTOR: javna razsvetljava, varstvo okolja, oskrba s pitno vodo, ravnanje z odpadki in odpadno vodo.

OBRAMBA: denar za vojsko, nabavo vojaške opreme